

O PROGRAMU ESPON

Program ESPON (Monitorovací síť pro evropské územní plánování) vznikl na základě potřeby členských států EU a Evropské komise, přičemž vůdčím impulsem jeho vzniku byl nedostatek vzájemné informovanosti o aktivitách a o rozsahu výzkumu v oblasti územního rozvoje z pohledu evropské perspektivy.

ESPON je tedy výzkumným programem, který sbírá a porovnává informace o rozvojových trendech napříč Evropou, zahrnující vedle dosavadních členských států, Norska a Švýcarska, také nové členy Evropské unie, přičemž se počítá i s dalšími státy (například Rumunsko a Bulharo). Program se zaměřuje na zkoumání územních dopadů sektorových politik na oblasti, jakými jsou např. zemědělství, doprava, výzkum a vývoj. Dále zkoumá vliv evropských strukturálních fondů na městské oblasti a hraje také klíčovou úlohu při formulování Evropských perspektiv územního rozvoje (European Spatial Development Perspective – ESDP) a při vytváření vazeb mezi výzkumem a politikou územního rozvoje nové Evropy (EU 27).

Cíle programu

Výzkum a studie zaměřené na územní rozvoj a územní plánování z národního, regionálního a místního pohledu již částečně existují a jsou dostupné, ačkoliv zatím pokrývají jen malé části evropského prostoru. Zpravidla se jedná o národní rozměr s výjimkou výsledků dosažených

v rámci spolupráce INTERREG – zejména pak přeshraničních a nadnárodních iniciativ územního rozvoje. Nicméně i zde je zcela zřejmý nedostatek nadnárodních znalostí a výzkumu. Od Programu ESPON 2006, který se zabývá rozšířeným evropským prostorem a většími územními celky, očekávají Evropská komise a členské státy, že budou mít k dispozici:

- Analýzy hlavních územních trendů v evropském měřítku a analýzy příležitostí a hrozeb uvnitř evropského prostoru jako celku.
- Kartografický přehled o hlavních územních rozdílech a jejich intenzitě.
- Určitý počet územních ukazatelů a typologií přispívajících ke stanovení evropských priorit pro vyvážený a polycentrický rozšířený evropský prostor.
- Jednotné prostředky a vhodné nástroje (databáze, ukazatele, metodologie pro analýzy územních dopadů a systematické územní analýzy) ke zlepšení územní koordinace sektorových politik.

Vzhledem k velikosti území EU a jejího dalšího rozšiřování se program ESPON zaměřuje na následujících sedm cílů:

1. Zkvalitnění existujících národních výzkumů zaměřením se na záměry politiky ESDP.
2. Specifikace dopadů záměrů politiky ESDP na nadnárodní a národní území, případně rozšíření územního dopadu ESDP v kontextu rozšířené EU.
3. Zavedení nástrojů a institucí nezbytných k lepšímu vnímání a aplikování možností politiky ESDP politickými

činiteli na všech úrovních (od komunitární k místní) včetně lepší koordinace aplikování principů ESDP.

4. Přispění k lepšímu chápání územní dimenze strukturálních fondů, politiky soudržnosti a ostatních politik Společenství včetně národních sektorových politik.
5. Identifikace možnosti lepší koordinace územních rozhodnutí přijatých na komunitární, národní, regionální a místní úrovni.
6. Eliminace překážek ve spolupráci mezi politickými činiteli, státní správou a vědeckovýzkumnými institucemi.
7. Vytvoření sítě evropských vědeckých institucí pro jednotlivé oblasti územního rozvoje.

Tyto cíle budou uskutečňovány prostřednictvím realizace projektů.

Komu je program určen

Programu ESPON se mohou účastnit vědecké a výzkumné instituce (např. výzkumné ústavy, ústavy na univerzitách, vědecké akademie apod.), ale také jednotlivci, tedy všechny veřejné i soukromé subjekty zabývající se problematikou územního rozvoje.

Základní programové dokumenty

Mezi základní programové dokumenty patří:

- Operační program
- Programový dodatek
- Zadávací podmínky pro všechny činnosti
- Pracovní program (přehled činností na daný rok)

Všechny tyto dokumenty lze nalézt (v angličtině) na internetové adrese www.espon.lu

Oficiální jazyk programu ESPON

Pro program ESPON byla stanovena angličtina jako oficiální pracovní jazyk. Je používána při vyplňování žádostí o projekty, při hodnocení projektů, vypracování zpráv, ale také při komunikaci mezi projektovými partnery a řídicími strukturami. I webové stránky programu jsou dostupné pouze v tomto jazyce.

Organizační struktura

Organizační strukturu v rámci programu ESPON tvoří:

- Monitorovací výbor (Monitoring Committee – MC),
- Řídící a platební orgán (Managing and Paying Authority – MA/PA),
- Koordinační jednotka (Coordination Unit – CU),
- Nadnárodní projektové skupiny (Transnational Project Groups – TPGs),
- Národní kontaktní místa ESPON (ESPON Contact Points – ECPs).

Monitorovací výbor (MC)

je zodpovědný za celkové strategické řízení a monitorování programu ESPON. Jeho obecným úkolem je zajistit kvalitní a účinnou realizaci programu. Zodpovídá za operace prováděné v jeho rámci. Dva delegáti za každý členský stát a dva zástupci Evropské komise se účastní jednání MC jako plnoprávní členové. Kandidátské země mají možnost připojit se k programu ESPON buď jako pozorovatelé, nebo jako plnoprávní členové. Třetí země jsou taktéž

vyzývány připojit se k tomuto programu jako plnoprávní členové.

Řídící a platební orgán (MA/PA)

odpovídá společně s MC za řízení a monitorování Programu ESPON 2006. MA je odpovědný za efektivní řízení a realizaci a národní podporu Evropského fondu regionálního rozvoje (European Regional Development Fund – ERDF). Reprezentuje program ESPON vůči Evropské komisi. PA zodpovídá za finanční stránku realizace programu a jeho jednotlivých projektů včetně jejich monitorování. Funkce MA a PA byly delegovány na Ministerstvo vnitra v Lucembursku.

Koordinační jednotka (CU)

koordinuje a podporuje aktivity monitorovací sítě ESPON a sleduje stav rozpracovanosti jednotlivých projektů. Tato úloha koordinačního centra je sdílena s Národními kontaktními místy ESPON. CU zároveň zajišťuje i podporu MC, PA a MA.

Nadnárodní projektové skupiny (TPGS)

realizují výzkumné projekty. Každý TPG musí zahrnovat výzkumné instituce z nejméně tří členských zemí (u projektů priority 3 nejméně z šesti členských zemí). U projektů je uplatňován tzv. „princip vedoucího partnera“, kde jeden z projektových partnerů (Vedoucí partner) přebírá odpovědnost za celý projekt a za spolupráci se svými projektovými partnery.

Národní kontaktní místa ESPON (ECPs)

jsou reprezentována vědeckými a výzkumnými institucemi členských států v oboru územního rozvoje. ECPs přispívají k nadnárodním projektům svými vlastními výzkumnými aktivitami, případně podporou vhodných národních partnerů jako zástupců dané země.

Projekty

Projekty realizované v rámci Programu ESPON sledují jednotný přístup a mají jasnou územní dimenzi. Projekty jsou zaměřeny na různé problémové okruhy od vědeckých metod a datových základů přes strategické projekty až k institucionálním a instrumentálním otázkám. Sledované oblasti výzkumu mohou být odlišné, avšak faktický obsah projektu musí vždy vycházet z priorit a opatření programu ESPON. V rámci programu ESPON jsou realizovány:

- **Tematické studie** (projekty priority 1) zaměřené na územní dopady hlavních aktivit územního rozvoje, vycházející z typologie regionů a situace měst na základě obecných empirických údajů.
- **Studie dopadů politiky** (projekty priority 2) zaměřené na územní dopady sektorových politik Společenství a politik územního rozvoje členských států na jednotlivé typy regionů s ohledem na institucionální propojení mezi vládními úrovněmi a nástrojové vybavenosti těchto politik, a to na základě obecných empirických údajů.
- **Koordinační tematicky průřezové studie** (projekty priority 3) představující klíčovou část programu. Tyto studie vyhodnocují výsledky ostatních studií směrem k jednotným výsledkům, jako jsou systémy ukazatelů a dat, typologie území, scénáře územního rozvoje atd. Tyto studie pomáhají tematicky koordinovat celý program a zhodnocovat výsledky a vyplňovat mezery - ty jsou nepředvídatelné, jelikož jednotlivé projekty se zabývají vzájemně odlišnými tématy.
- **Podrobné výzkumné informace ESPON (briefing) a práce ve vědeckých sítích** (projekty priority 4) za účelem prozkoumání spolupráce mezi národními a komunitárními zdroji výzkumu a výzkumnými kapacitami.
- **Technická pomoc** (priorita 5).

Jak bylo uvedeno výše, jednotlivé studie/projekty odpovídají konkrétním prioritám. Výčet priorit a opatření/podopatření je uveden v následujícím přehledu, přičemž v závorce je uveden časový horizont jejich řešení:

Priorita 1: Tematické studie

Opatření 1.1: Města, polycentrický rozvoj a vztahy města a venkova

- 1.1.1: Role, specifická situace a potenciál urbanizovaných oblastí jako uzlů polycentrického rozvoje (2002 – 06)
- 1.1.2: Vztahy města a venkova (2002 – 04)
- 1.1.3: Zvláštní dopady rozšíření na polycentrické územní struktury (2002 – 06)
- 1.1.4: Územní dopady demografických trendů a migrace (2004 – 06)

Opatření 1.2: Rovnost přístupu k infrastruktuře a znalostem (informacím)

- 1.2.1: Základní zajištění infrastruktury pro teritoriální kohezi (2002 – 04)
- 1.2.2: Územní dopady sítí, dopravních a (tele)komunikačních služeb (2002 – 04)
- 1.2.3: Identifikace územních aspektů informační společnosti (2002 – 06)

Opatření 1.3: Přírodní a kulturní dědictví

- 1.3.1: Územní dopady a řízení přírodních a technologických rizik obecně a ve vztahu ke klimatickým změnám (2002 – 06)
- 1.3.2: Správa přírodního dědictví (2002 – 06)
- 1.3.3: Role a územní dopady kulturního dědictví a identity (2004 – 06)

Priorita 2: Studie dopadů politiky

Opatření 2.1: Teritoriální dopady sektorových politik

- 2.1.1: Územní diverzifikace způsobená politikou budování transevropských sítí (TEN) (2001 – 04)
- 2.1.2: Územní dopady politiky výzkumu a vývoje EU (2002 – 04)
- 2.1.3: Územní dopady zemědělské politiky EU se zvláštním ohledem na životní prostředí a jeho politiku (2002 – 04)

Opatření 2.2: Nové teritoriální aspekty strukturálních a souvisejících fondů

- 2.2.1: Teritoriální dopady strukturálních fondů, předvstupní pomoci a projektů Phare/Tacis/ISPA (2001 – 03 s dokončením v 06)

2.2.2: Dopady strukturálních fondů v urbanizovaných oblastech (2002 – 06)

Opatření 2.3: Instituce a nástroje územních/prostorových politik

- 2.3.1: Aplikace a dopady ESDP v členských státech (2004 – 06)
- 2.3.2: Koordinace teritoriálně a urbanisticky zaměřené politiky od EU po místní úroveň (2004 – 06)

Priorita 3: Koordinační tematicky průřezové studie

Opatření 3.1: Integrované nástroje pro evropský územní rozvoj

Opatření 3.2: Územní scénáře a orientace směrem na ESDP a politiku koheze

Priorita 4: Podrobné výzkumné informace ESPON (briefing) a práce ve vědeckých sítích

Opatření 4.1: Datový navigátor: přípravný průzkum přístupu k datům

Opatření 4.2: Podrobné informace ESPON (briefing) a vědecká koordinace ESPON kontaktních bodů (míst)

Opatření 4.3: Podrobné informace ESPON (briefing) a vědecká koordinace nadnárodních projektových skupin

Priorita 5: Technická pomoc

Opatření 5.1: Řízení, implementace, monitoring a kontrola

Opatření 5.2: Informace, publikace a hodnocení

Financování projektů

Účast českých výzkumných institucí na projektech bude hrazena z 50 % z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) a z 50 % z rozpočtu programu ESPON. Ten je tvořen příspěvků členských států a ostatních účastníků se zemí.

Kontakty

Národním koordinátorem programu v ČR je:

Ministerstvo pro místní rozvoj

Odbor územně a stavebně správní
Staroměstské náměstí 6
110 15 Praha 1
pracoviště: Letenská 3

Kontaktní osoba: Ing. Marek Šmucar

tel: +420 224 862 126

fax: +420 257 531 965

E-mail: marek.smucar@mmr.cz

Národním kontaktním místem ESPON je:

Ústav územního rozvoje

Jakubské náměstí 3, PO BOX 234
601 00 Brno

Kontaktní osoby: Ing. arch. Lubor Fridrich

tel: +420 542 423 116

E-mail: fridrich@uur.cz

Mgr. Robert Veselý

tel: +420 542 423 104

E-mail: vesely@uur.cz

fax: +420 542 214 705

nebo +420 542 215 948 (barevný fax)

Koordináční jednotka

Ředitel: Peter Mehlbye

CRP Henri Tudor

PO Box 144

66, rue de Luxembourg

L-4002 Esch-sur-Alzette

GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG

Tel: +352 545 580 700

Fax: +352 545 580 701

E-mail: info@espon.lu

Ostatní informace o programu naleznete na oficiálních webových stránkách:

www.espon.lu

*S použitím překladu původních materiálů
připravil Lubor Fridrich*